

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 15. listopada 2008.

Crkva kao tijelo Kristovo i zajednica obiteljskog ozračja

Draga braćo i sestre, jedna od temeljnih tema misli svetoga Pavla jest Crkva koja je za njega uostalom bila predmetom najprije iskustva, a tek potom nauka. Zapravo, kad je Pavao stupio na scenu kao kršćanin i kao apostol, Crkva je već postojala, jer se rodila prije njegova obraćenja. Bila je čak predmetom njegova proganjanja kao revnoga farizeja (usp. 1Kor 15,9; Gal 1,13; Fil 3,6). Moramo biti svjesni da se, na jednostavnoj povijesno-lingvističkoj razini, riječ *ekklesia* pojavljuje samo u spisima svetoga Pavla koji je prvi autor nekog kršćanskog djela. To se događa u uvodu (incipit) Prve poslanice Solunjanima, gdje se Pavao doslovno obraća "Crkvi Solunjana" (usp. potom i "Crkva Laodicejaca" u Kol 4,16). Valja također primijetiti da je taj "osobni" način oslovljavanja (ne "topografski") praktično jedini u svim njegovim poslanicama, gdje obično govori o Crkvi koja se nalazi u određenom mjestu (u Korintu: 1Kor 1,2; 2Kor 1,1; u Galaciji: Gal 1,2; u Kenhreji: Rim 16,1; ili u kući određene osobe: Rim 16,5; Kol 4,15; Flm 2; usp. Rim 16,23a).

Upravo nas to vodi prema drugom, važnom pojašnjenju, a to je da govoriti o Crkvi u jedini ne odgovara činjeničnom stanju s početaka. Istina je da u tri gore navedena teksta Pavao kaže da je progonio "Crkvu Božju", misleći na Crkvu u univerzalnom smislu; no istina je i da taj način izražavanja želi istaknuti teološku kvalitetu kršćanske zajednice (jer je "Božja"), kao što se to vidi u Gamalielovu upozorenju: "... da se i s Bogom u ratu ne nađete" (Dj 5,39). Time se ne može negirati da se Crkva konkretno nalazi ostvarena u pojedinim zajednicama po raznim mjestima. Doista, nešto kasnije u istoj Poslanici Pavao govori u množini o "Crkvama Božjim koje su u Judeji" (1Sol 2,14). Uporaba izraza *ekklesia* u smislu donekle "katoličkog" usmjerenja, to jest unitarnom i univerzalističkom, nalazi se u kasnijoj Poslanici Efežanima, u kojoj pošiljatelj govori ne o pojedinoj mjesnoj Crkvi, nego o čitavoj Crkvi, shvaćenoj u cijelosti i zamišljenu čak kao zaručnicu Kristova (usp. Ef 5,21-32).

Sigurno je da je prvi susret s kršćanstvom Pavao/Savao imao kao progonitelj ne Krista nego Crkve, to jest početne skupine Kristovih svjedoka, "muškaraca i žena" (Dj 8,3; 22,4). Upravo u njima i u njihovoj vjeri on je naslutio nešto nepomirljivo sa središnjim postavkama judaizma. Vrlo vjerojatno, ne shvaćajući

odmah kako se oblikovala ta vjera, morao je priznati da su zajednice toga novog pokreta, koji se nedavno oblikovao u Izraelovoj zemlji, bile jednostavno sastavljene od onih koji su dijelili istu vjeru u istoga Isusa. Pavao, kao što smo već pokazali u prošloj katehezi, nije poznavao Isusa, no upoznao je one koji su se na njega pozivali, te su upravo njihova uvjerenja bila ono što Pavao nije mogao prihvatiti. Ako se Savao suprotstavio skupini Isusovih učenika, nije to učinio zbog njihova morala koji bi bio suprotan moralu tadašnjega židovstva. Naravno, morala je tu odigrati svoju ulogu i distanca što su je kršćani ostvarili u odnosu na obredni i žrtveni ustroj jeruzalemskoga Hrama (ali ne i u odnosu na sinagoge). U svakom slučaju, pravi razlog bila je njihova opća teološka postavka, to jest određeni način shvaćanja Boga, bilo u načinu kako se on odnosi prema ljudima, bilo u načinu kako se ljudi odnose prema njemu. Sve zapravo počinje odatle: od zajedničke vjere posvjedočene u osobi Kristovoj i ulozi što je on ima za spasenje čovjeka. Upravo je ta vjera, nakon događaju na putu za Damask, postala neoboriva sigurnost novoga apostola.

Jedno mu je bilo jasno: temeljna i utemeljiteljska vrijednost Krista i "riječi" koja ga je navješćivala. Pavao je znao da ne samo da se ne postaje kršćanima prinudno, nego da je u unutarnjoj konfiguraciji novog oblika zajednice institucionalno-sakralna komponenta, više nego u judaizmu ili općenito u poganskoj religioznosti, neizbježno vezana uza živu "riječ." Simptomatično je da Luka u Djelima apostolskim više puta, pa i u odnosu na Pavla, rabi sintagmu koja je naizgled ponavljanje i pleonazam - "navijestiti riječ" (Dj 4,29.31; 8,25; 11,19; 13,46; 14,25; 16,6.32), s očitom nakanom da najsnažnije moguće označi odlučnu ulogu naviještene "riječi." Tome odgovara Pavlova ideja posvemašnje usredotočenosti na "riječ", kako se to čita primjerice u Prvoj poslanici Korinćanima: "Kada dođoh k vama... besjeda moja i propovijedanje moje ne bijaše u uvjerljivim riječima mudrosti, nego u pokazivanju Duha i snage" (1Kor 2,1.4). Konkretno, riječ navještaja sastavljena je od križa i uskrsnuća Kristova, u čemu svoje ostvarenje nalaze Pisma. Vazmeno otajstvo nalazi se u središtu apostolova propovijedanja (usp. 1Kor 2,2; 15,14). Njegovo evangelizatorsko djelo nema drugog cilja doli uspostaviti zajednicu vjernika u Krista. Ova ideja sadržana je u samoj etimologiji riječi ekklesia, koju Pavao, a s njime i cijelo kršćanstvo, koristi namjesto izraza "sinagoga": ne samo jer je prvi izraz više "laički" (potječe od izraza za grčki običaj političke skupštine, a ne religiozne), nego i zato što podrazumijeva izravno više teološku ideju poziva izvana, a ne samo ideju običnoga okupljanja.

U tom smjeru možemo razumjeti i izvornu ideju, isključivo Pavlovu, Crkve kao "Tijela Kristova". U tom smislu valja voditi računa o dvije interpretacije koje postoje za tu definiciju. Jedna je sociološkog karaktera, prema čemu je tijelo sastavljeno od svojih sastavnih dijelova i bez njih ne bi postojalo. Druga je, pak, kristološke vrste, jer vidi izravno podsjećanje na samo Kristovo tijelo, predegzistentno svakom našem okupljanju: Crkva je plod "mističnog" poistovjećivanja između Krista i onih koji, kako to drugačije kaže apostol, žive "u

njemu." Sve to odražava se neizbježno na "institucionalnu" dimenziju Crkve. Ona raspolaže skupom službi koje su "pneumatskog" izvora i naravi: pojedini vjernici ("svatko", kaže Pavao: usp. 1Kor 12,7.11) moraju ih međutim vršiti u odnosu s onima koji su kvalificirani kao "predsjedatelji", jer su oni odgovorni za zajednice (usp. Rim 12,8; 1Sol 5,12; 1Tim 5,15). Tako apostol zapravo želi isključiti kako potpunu uniformnost, tako i nekontroliranu autonomiju u obnašanju samih službi. Crkva se doista ne može usporediti ni s bujicom bez nasipa, ni s čvrstim planinskim lancem koji je čvrst u svojoj strukturi ali nepokretan u svojoj statičnosti.

Uostalom, Pavao dobro zna da, unatoč "brizi za sve Crkve" (2Kor 11,28), Crkva nije njegova. Jasno to pokazuju različiti genitivi pripadanja i izvora koje on koristi: ona nije samo "tijelo Kristovo", nego je i "Crkva Božja", "Božja njiva, Božja građevina, ...Hram Božji" (1Kor 3,9.16). Ovaj posljednji opis posebno je zanimljiv, jer pripisuje spletu međuosobnih odnosa, kakvi postoje u nekoj zajednici, izričaj koji je obično služio da bi se opisalo fizičko mjesto, temenos smatran svetim. Odnos između Crkve i hrama stoga preuzima dvije komplementarne dimenzije: s jedne strane, svakako se na crkvenoj zajednici primjenjuje karakteristika izdvojenosti i čistoće koja je pripadala svetoj građevini, no, s druge strane, nadiđen je koncept materijalnog prostora u kojem se posebno častila božanska prisutnost, dok je ta vrijednost prenesena na stvarnost žive zajednice vjere.

Poseban bi govor trebalo posvetiti izričaju "narod Božji", koji je kod Pavla zapravo sekundaran. Apostol ga spominje tek nekoliko puta (usp. 2Kor 6,16-18; Rim 9,25-26) u navodima Staroga zavjeta (usp. Lev 26,12; Hoš 2,25). On pokazuje prije da o Crkvi promišlja u obliku obitelji, kao što to jasno izriče česta uporaba, pa makar obogaćena povijesno-spasenjskom perspektivom, različitih međusobno povezanih ideja kao što su "očevi, potomstvo, baština, sinovi, braća."

Uostalom, sljedeća Poslanica Timoteju izričito će označiti Crkvu kao "dom Božji" (1Tim 3,15), a to je doista originalna definicija, sigurno različita od definicije Crkve kao "građevine Božje" (1Kor 3,9), jer se odnosi na Crkvu ne kao na "građevinski" rezultat premda božanske inicijative, nego kao na zajedničarsku strukturu toplih međusobnih odnosa obiteljskoga obilježja. Neka nam dakle apostol pomogne da sve više i temeljitije shvatimo otajstvo Crkve, a posebice da je ljubimo i odgovorno surađujemo u njezinoj izgradnji.

Papin pozdrav hrvatskim hodočasniciima na hrvatskom:

Srdačnu dobrodošlicu upućujem hrvatskim hodočasniciima, a na poseban način župljanima župe Gospe od Anđela iz Trogira te skupini vjernika iz Hrvatske katoličke misije u Nizozemskoj. Neka vam vjera u Krista Gospodina bude čvrst oslonac i sigurnost kao što to bijaše Svetome Pavlu. Hvaljen Isus i Marija!

© Copyright - Libreria Editrice Vaticana